

Motion

1984/85:3245

Bengt Kindbom m. fl.

Datapolitik (prop. 1984/85:220)

Alla människors lika värde och rättigheter är grunden för centerpartiets politik. Den enskildes förutsättningar att tillvarata sina rättigheter, fullgöra sina skyldigheter och forma sin egen situation tillgodoses bäst i ett decentraliserat samhälle.

När det gäller ett område som datapolitiken gäller i hög grad dessa grundläggande värderingar.

Genom den socialdemokratiska regeringens behandling av datafrågorna har riksdagen förhindrats att på ett övergripande sätt diskutera och ta ställning till målsättningar för datapolitiken under mandatperioden. Regeringen har valt att lägga sina förslag antingen så sent att riksdagen varit förhindrad att behandla dem eller i form av skrivelser utan motionsrätt. Av den anledningen får vi hänvisa till de motioner som lagts under allmänna motionstiden i de delar dessa avser integritet, byråkrati, strukturfrågor, sårbarhet, utbildning m. m.

Mål för datapolitiken

De mål för en samordnad datapolitik som angavs i den dåvarande regeringens proposition 1982 (prop. 1981/82:123) innebar i sammanfattning följande:

1. att en samordnad datapolitik skulle utformas för att tillvarata datateknikens positiva möjligheter och åstadkomma en utveckling och användning av datatekniken under demokratisk styrning och kontroll.

2. att en samordnad datapolitik skall relateras till och vara underordnad övergripande samhällsmål såsom demokrati, ekonomisk tillväxt, full sysselsättning, ekonomisk, social och kulturell jämlikhet, regional balans, god arbetsmiljö, medbestämmande i arbetslivet samt jämställdhet mellan kvinnor och män.

I den nu presenterade propositionen saknas dessa övergripande målsättningar liksom en klar anslutning till den helhetssyn på datafrågorna som kännetecknade 1982 års proposition. I proposition 1981/82:123 angavs att Sverige bör ha god förutsättningar för att utforma och tillämpa en modell för datateknikens positiva utveckling i samhället, vilket utmärks av

- att man försöker tillämpa en helhetssyn på datafrågorna, dvs. att i ett sammanhang betrakta tekniken, dess användning och konsekvenserna av denna användning på människor, organisationer och samhället,
- att många parter, grupper och enskilda ges möjlighet att påverka

utvecklingen och användningen av datatekniken,

- att aktuella problem löses i samverkan mellan berörda parter, grupper och enskilda,
- att det är ett gemensamt intresse för samhället, för företag och myndigheter, för fackliga organisationer och för enskilda människor att en bred utbildning med en för dessa syften lämplig inriktning genomförs.

I den aktuella propositionen accepteras ett "datasamhälle" där framgång-
en beror på hur vi kan följa den tekniska utvecklingen och omsätta den i
kommersiella produkter.

Enligt vår uppfattning bör riksdagen fastställa att datapolitiken skall
underordnas de samhälleliga mål som gällt hittills och den helhetssyn som
angetts ovan. Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att för riksdagen
redovisa mål för datapolitiken där datatekniken anpassas till människors
förutsättningar och behov när det gäller: demokrati, integritet, frihet,
rättsäkerhet, sårbarhet, regional balans, näringspolitik, full sysselsättning,
god arbetsmiljö, jämställdhet, kultur och miljö.

Integritet och byråkrati

Att värna om den enskildes frihet, integritet och rättssäkerhet är en
grundläggande målsättning för centerns politiska arbete. Inte minst när det
gäller datatekniken och den personliga integriteten har centern varit
pådrivande för att få till stånd regler som skyddar den enskilde. För
närvarande arbetar data- och offentlighetskommittén (DOK) för att se över
reglerna för personnummeranvändningen, vilket innebär att också frågor om
samkörning av dataregister, uppgiftslämnande m. m. måste behandlas i
kommitténs arbete. I tilläggsdirektiv har DOK också fått uppdraget att
utreda frågor om offentlighetsprincipen och ADB. Därmed torde DOK
kunna betraktas som en allmän integritetsskyddsutredning. I regeringens
förslag sägs dels att tydliga gränser för myndigheternas insyn i enskilda
människors liv måste finnas, dels att datateknikens användning för samkör-
ning och kontroll utformas med full respekt för den enskildes integritet.

Regeringens undfallenhet inför dessa problem resulterar dock i att man
inget gör för att försöka fastlägga dessa gränser eller ge riktlinjer för
samkörning och kontroll.

I stället kommer man fram till att avvägningen ofta är svår, intressena kan
förefalla motstridiga sägs det vidare. Enligt centerns uppfattning måste
utgångspunkten vara att skydda den enskilda människan och att regler och
lagstiftning utformas med utgångspunkt i enkla regler för den enskilde och
utan krav på samkörning med andra dataregister.

I avvaktan på DOK:s arbete och med hänvisning till vår grundläggande syn
på personnummeranvändningen, restriktivitet med samkörning av dataupp-
gifter och begränsning i uppgiftslämnandet anser vi att ett moratorium för
utvidgad personnummeranvändning och nya samkörningar bör beslutas.
Detta bör ges regeringen till känna.

Datadelegationen

När datadelegationen inrättades 1980 gavs den ett brett uppdrag med uppgift att bevaka utvecklingen i datoriseringen, främja kunskapsutvecklingen på området och föreslå åtgärder för att garantera en positiv utveckling av datoranvändningen i samhället under demokratisk styrning och kontroll. Datadelegationen hade då också en förankring i regeringskretsen genom sin ordförande. Delegationens arbete har genom den nuvarande regeringens åtgärder successivt ändrat karaktär. Från att ha varit ett beredande organ med bred förankring i samhället och det politiska livet som lagt förslag till åtgärder har delegationen under den socialdemokratiska regeringen fått en alltmer beskuren verksamhet. Den nära relationen till regeringskretsen har upphört.

Enligt centerns uppfattning finns det fortfarande ett behov av ett organ för samordning och initiativ inom dataområdet. Datafrågorna bör handläggas med utgångspunkten att många parter, grupper och enskilda ges möjlighet att påverka utvecklingen och användningen av datatekniken.

Den i proposition 1984/85:220 föreslagna statsrådsgruppen med tillhörande referensgrupp fyller inte detta behov. Referensgruppen i vilken de partier som inte representeras i regeringen och representanter för organisationslivet skall ingå kommer att sakna resurser och kommer endast att utnyttjas för information vid för informationsgivaren lämpliga tillfällen.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi riksdagen ge regeringen till känna att datadelegationen inte bör avskaffas.

Sårbarhet

Datatekniken och sårbarheten uppmärksammades i mitten av 1970-talet, och dåvarande regeringen tillsatte 1977 sårbarhetskommittén som arbetade fram till 1981. Arbetet med sårbarhetsfrågorna övertogs därefter av sårbarhetsberedningen (SÅRB). Genom detta arbete har sårbarhetsfrågorna kunnat hanteras på frivillig väg, och lagstiftningskraven saknar nu aktualitet. Metoder och hjälpmedel har utvecklats med begränsade personella och ekonomiska insatser. Sårbarhetsarbetet har fått genomslag både inom den enskilda och den offentliga sektorn.

Regeringen föreslår i proposition 1984/85:220 att SÅRB avvecklas. Uppgifterna förs över på statsrådsgruppen vad gäller de övergripande frågorna, medan det praktiska arbetet tas om hand av andra organ. Enligt vår uppfattning innebär detta en splittring av sårbarhetsarbetet som är olyckligt. Framför allt går den nära kontakten med det enskilda näringslivet och enskilda organisationer till spillo. Sårbarhetsproblemen är inte lösta, tvärtom tillkommer nya problem. På grund av den snabba utvecklingen inom dataområdet och den snabbt ökade datoranvändningen behövs ett samlat grepp över sårbarhetsfrågorna.

Enligt centerens uppfattning bör denna samordning ske genom ett bibehållande av sårbarhetsberedningen. Alternativt kan dess uppgifter överföras till datadelegationen.

Strukturfrågor

I allmänna ordalag talas i proposition 1984/85:220 flera gånger om datateknikens möjlighet när det gäller decentralisering av arbetsuppgifter, information och medbestämmande. Det saknas dock konkreta förslag till åtgärder för att fullfölja dessa allmänna uttalanden med ett undantag, försvarssektorn. Enligt beslut av dåvarande regeringen i mars 1982 skall för den fortsatta utvecklingen av den administrativa databehandlingen inom försvaret gälla bl. a. lokala datorer och datasystem. Drift och underhåll skall skötas av användarna själva. Den lokala nivåns behov av datorstöd skall prioriteras. Utbildningen av de anställda skall förbättras.

Enligt vår uppfattning bör regeringen ge övriga sektorer av den statliga förvaltningen i uppdrag att utarbeta strukturplaner för decentralisering av datasystem enligt den modell som föe närvarande tillämpas inom försvaret.

Övriga frågor

Med hänsyn till den korta tid som stått till förfogande har möjligheten att behandla samtliga datapolitiska frågor i regeringens proposition ej förelegat. Utrymme har därför lämnats för motionsyrkande i samband med inledningen av 1985/86 års riksmöte.

Hemställan

Med stöd av vad som anförts ovan föreslår vi

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om målsättningen för och behovet av en helhetssyn på datapolitiken,
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppskov med införandet av nya tillämpningar baserade på personnummer, samkörning av dataregister m. m. i avvaktan på DOK:s förslag,
3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om bibehållande av datadelegationen,
4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om sårbarhetsfrågornas fortsatta handläggning,

5. att riksdagen beslutar att begära att regeringen låter utarbeta strukturplaner för decentralisering av dataverksamheten inom den civila statsförvaltningen.

Stockholm den 11 juni 1985

BENGT KINDBOM (c)

OLOF JOHANSSON (c)

ROLF RÄMGÅRD (c)

ELVING ANDERSSON (c)

